Kleuradvies

Elementaire kleurenleer voor het maken

van eenvoudige kleuradviezen

Het keuzedeel Kleuradvies en examinering

Dit boek is gebaseerd op de kwalificatie van het keuzedeel Kleuradvies K0218 (MBO3) en de exameneisen van de beroepsorganisatie van Kleurdeskundigen (stichting BNK) voor dit keuzedeel. Het keuzedeel Kleuradvies K0218 is gekoppeld aan de kwalificaties gezelschilder (25154) en verkoopadviseur (25029).

Opleidingsinstellingen kunnen met deze methode opleiden voor het branchediploma van de Stichting BNK. Hiervoor kunnen zij gebruikmaken van de Proeve van bekwaamheid Kleuradvies. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met info@snki.nl.

Colofon

Ontwikkeling en productie
Uitgeverij SNKI
Stichting Nederlands Kleur Instituut
Amersfoort
Telefoon: 075-6169977
Email: info@uitgeverij-snki.nl
Internet: www. uitgeverij-snki.nl

Auteurs:
Mark Kotterink, Jan de Boon

3e herziene druk, januari 2024

ISBN: 9789493058088
NUR: 656, additioneel: 100, 157
Trefw: kleurenleer, kleuradvies, keuzedeel kleuradvies, interieur, exterieur, schilderen, kleur geven

Illustraties:
Akzo Nobel, Jan de Boon, Mark Kotterink, Nathan Reuvekamp, Stichting Nederlands Kleur Instituut, en http://comments.wikimedia.org.

Project voorzijde: kantoorgebouw Weleda Zoetermeer, glaskunstenaar Peter Vormer
Project achterzijde: woning Nieuw Vennep, kleurgever Jan de Boon

© Copyright 2023 Stichting Nederlands Kleur Instituut
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kan noch de uitgever noch de auteur aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgav

Kleuradvies

Elementaire kleurenleer voor het maken van eenvoudige kleuradviezen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 6
Voorwoord 8
Hoofdstuk 1. Kleur voor altijd 10
Hoofdstuk 2. Kleur in de natuur en de maatschappij 14
Samenvatting Leerblok “Inleiding in de kleurenleer” 21
Vragen bij het Leerblok 23
Hoofdstuk 3. Het ordenen van kleuren 24
Hoofdstuk 4. De kleurenruimte 40
Hoofdstuk 5. Kleurordeningsystemen 43
Hoofdstuk 6. Kleurcollecties 50
Samenvatting Leerblok “Kleursystematiek” 56
Vragen bij het Leerblok 58
Hoofdstuk 7. Kleurwerking 59
Hoofdstuk 8.Kleurcontrasten 64
Hoofdstuk 9.Harmonie en disharmonie 72
Hoofdstuk 10.Definities van kleur 106
Hoofdstuk 11.Kleursymboliek en associatie 112
Samenvatting Leerblok “Kleurpyschologie” 118
Vragen bij het Leerblok 122
Hoofdstuk 12. Interieurstijlen 124
Hoofdstuk 13.Trends 131
Samenvatting Leerblok “Stijlen en trends” 136
Vragen bij het Leerblok 138

Hoofdstuk 14. Kleur in de media 139
Samenvatting Leerblok “Kleur en de media” 145
Vragen bij het Leerblok 146
Hoofdstuk 15. Het beoordelen van kleuren 147
Samenvatting Leerblok “Kleurbeoordelen en colormetrie” 155
Vragen bij het Leerblok 156
Hoofdstuk 16. Het kleuradvies 157
Samenvatting Leerblok “Het maken van een eenvoudig kleuradvies” 167
Vragen bij het Leerblok 169
Literatuur 170

Voorwoord

Kleur valt niet weg te denken uit het leven, alles bestaat uit kleur. Dit zien we ook terug in ons taalgebruik. We hebben het over een kleurloos bestaan als er weinig spannends in ons leven gebeurt, of wanneer we het hebben over kleur in de samenleving dan bedoelen we verschillende etnische bevolkingsgroepen. Kleur is in onze omgeving, overal waar we gaan vinden we kleur.

Kleuren hebben, net zoals licht, geluid en tijd, onbewust invloed op onze keuzes en gedragingen. Door kleurgebruik kun je het welbevinden van mensen positief of negatief beïnvloeden. Daarom is het noodzakelijk voor jou, die kleuradviezen geeft, om adequate kennis van kleur, kleurcommunicatie, kleurtechniek en kleurgebruik te hebben, zodat je het welbevinden van mensen positief kunt beïnvloeden.

Dit boek geeft je de kennis en handvatten om een objectief kleuradvies voor een interieur en/of exterieur te maken en te presenteren aan je opdrachtgever. Door de juiste kennis toe te passen kun je beargumenteren waarom je je keuzes gemaakt hebt. Kleur is niet alleen een zaak van gevoel, kleur gedraagt zich volgens wetten. Kennis van deze wetten zorgt ervoor dat je efficiënter tot je kleurkeuzes komt en deze professioneel beargumenteerd kunt presenteren.

In de derde druk zijn er tekstuele wijzigen en correcties doorgevoerd en is de opmaak hier en daar verbeterd.

Hoofdstuk 1. Kleur voor altijd

Als je het keuzedeel kleuradvies doet, betekent dit dat je gaat werken met kleur. Het onderwerp kleur is een zeer uitgebreid en moeilijk studieonderwerp, maar het is wel erg interessant. In dit boek wordt kleur van alle kanten belicht, zodat je een grondige basiskennis over kleur krijgt en ervaring opdoet met het werken met kleur.

In dit boek gaan we in op:

- inleiding in de kleurenleer
- kleursystematiek
- kleurpsychologie
- stijlen en trends
- kleur en de media
- kleur beoordelen en colormetrie
- het maken van een eenvoudig kleuradvies

In de eerste hoofdstukken maak je kennis met de algemene kleurenleer en met de branche, de geschiedenis van de kleurenleer en het ordenen van kleur. Daarna gaan we er dieper op in hoe we als mensen (kleur) waarnemen en op de kleursystematiek. Vervolgens gaan we in op de kleurenpsychologie, de stijlen en trends en hoe je om kunt gaan met kleur als je op de computer met kleuren werkt. In de twee laatste hoofdstukken bespreken we het kleur beoordelen en het maken en presenteren van het kleuradvies. Aan het eind van deze opleiding heb je een brede basiskennis over kleur en kun je een eenvoudig kleuradvies opstellen en beargumenteren.

Kleur is een vormmiddel en staat als zodanig centraal in deze opleiding. Bij dit boek horen opdrachten die je vindt in de Elektronische Leeromgeving. Je zult veel oefeningen doen en werken met verf om kleurstudies te maken. Hierdoor krijg je vaardigheid en gevoel voor kleur.

Om de schilderopdrachten uit de elektronische leeromgeving te doen, kun je het beste gebruik maken van plakkaatverf of acrylverf. Daarnaast heb je ook aquarelverf nodig en acrylpapier of aquarelpapier. Voor het mengen van de verf heb je mengbakjes of een palet nodig. Een lege eierdoos is een handig hulpmiddel. Daarnaast heb je een set NCS oefeningen nodig en een kleurenwaaier van het NCS systeem, RAL design, of ACC (Sikkens). Potloden, passer en liniaal zijn natuurlijk ook handig. Om je werk goed te kunnen vervoeren bevelen we je een A3 map aan.

Niet iedereen heeft ervaring met het mengen van kleuren. In deze opleiding zijn de oefeningen bedoeld om je ervaring te vergroten en je competenties van kleur waarnemen en communiceren te vergroten.

Op www.kleurenschool.nl vindt je de materialen die je nodig hebt voor deze opleiding.

De kleurenbranche

Kleur is verankerd in onze maatschappij. De groep bedrijven die zich bezighoudt met kleur kunnen we een bedrijfstak noemen, of ook wel een branche. Sectoren en bedrijven waar kleur een belangrijke rol speelt zijn de foodsector, de textielsector, de cosmetica, de bouwindustrie, de grafische industrie, de elektronica, verpakkingsindustrie, mode, kunst en decoratie. Daarnaast zijn er de sectoren die materialen en tools leveren op het gebied van kleur en universiteiten en instituten die onderzoek doen naar kleur.

Kleurorganisaties

Naast de vele bedrijven en industrieën die zich bezighouden met kleur, zijn er ook andere organisaties die deel uitmaken van de kleurenbranche. Dit zijn bijvoorbeeld universiteiten en verenigingen of website-initiatieven van individuen.

Verenigingen
Veel landen hebben een organisatie of vereniging waar bedrijven en/of mensen zijn aangesloten. Meestal zijn dat organisaties waar kennis van kleur wordt gedeeld. In Nederland kennen we de Stichting BNK-Kleurdeskundigen, de beroepsorganisatie voor kleurdeskundigen in Nederland. Deze stichting richt zich op kwalitatief kleuronderwijs en beheert het kwaliteitsregister. Daarnaast heeft Nederland jarenlang de Vereniging van Kleurenstudie gekend. In Nederland kennen we ook de stichting Kleurenvisie.

Internationale organisaties
Naast de landelijke organisaties is er een aantal internationale verenigingen en commissies. Bekende internationale organisaties zijn in de Verenigde Staten de Inter-Society Color Council (ISCC) en het Rochester Institute of Technology.

De International Colour Association (AIC-Colour) is de wereldwijde overkoepelende organisatie waarin de landelijke kleurverenigingen zijn vertegenwoordigd. Een keer per vier jaar organiseert het AIC een congres waarin nieuwe wetenschappelijke kleurstudies worden gepresenteerd. Daarnaast wordt er jaarlijks een kleurcongres georganiseerd waarbij ook uitslagen van kleuronderzoeken worden gepubliceerd.

Naast bovengenoemde organisaties zijn er ook samenwerkingsverbanden, zoals de Colour Marketing Group (CMG). De Colour Marketing Group bestaat uit bedrijven, zoals verf-, textiel- en behangfabrieken uit de gehele wereld. De Colour Marketing Group komt twee maal per jaar bijeen en bepaalt de trendkleuren voor het komende jaar.

Websites

Er zijn veel interessante websites over kleur. Helaas staat op veel websites niet altijd correcte informatie. Er wordt ook heel veel onzin geschreven over kleur, halve waarheden. Je zult dus zelf een kritische houding moeten aannemen ten opzichte van alles wat je leest. Interessante websites om een keer te bezoeken zijn:

- www.colormatters.com
- www.huevaluechroma.com
- www.colorsystem.com
- www.colorvoodoo.com

Hoofdstuk 2. Kleur in de natuur en de maatschappij

Kleur is een elementair natuurverschijnsel. Lang voordat er sprake was van een maatschappelijke cultuur zoals wij die vandaag de dag kennen, was de natuur vervuld van kleur en had ze betekenis voor het overleven van de mens. Tegenwoordig is kleur een belangrijk onderdeel van onze maatschappij. Het is overal aanwezig en speelt een grote rol bij de communicatie. Kleur waarschuwt ons in het verkeer, geeft aan wat de kwaliteit van voedsel is, laat via de huidskleur zien of iemand ziek is, ze maakt ons alert op bepaalde gebeurtenissen, ze geeft stemming en betekenis aan architectuur, ze maakt het mogelijk dat mensen met hun kleding een bepaalde identiteit uitstralen, ze bepaalt in sommige situaties hoe we (moeten) handelen, etcetera. Kortom: kleur kleurt het bestaan van de mens. Kleur is verweven met de natuur, de mens en de maatschappij, kleur is overal.

Figuur 1 Kleur is niet weg te denken uit ons bestaan.

Aspecten van kleur

Je kunt op veel verschillende manieren naar kleur kijken. Afhankelijk van je standpunt komen er andere aspecten van het verschijnsel kleur tevoorschijn. We zullen een aantal van deze

standpunten introduceren en daar in de latere hoofdstukken op terugkomen. Aspecten die aan de orde komen zijn:

- fysiologische kleuren
- fysische kleuren
- chemische kleuren
- esthetiek
- medische aspecten
- fysiologie
- psychologie
- neurofysiologie
- commercie
- techniek

Fysiologische kleuren

De fysiologie houdt zich bezig met de werking (functie) van de organen. Belangrijk onderwerp binnen de fysiologie is bijvoorbeeld de werking van de zintuigen.

Fysiologische kleuren zijn het sterkst met de mens verbonden. Wanneer we een tijdje naar een kleur gekeken hebben en dan ons oog richten op een licht kleurloos vlak, dan verschijnen er, of we willen of niet, kleuren op dit vlak. Dit worden de nabeelden genoemd van de kleuren waar we eerst naar keken.

Een soortgelijk verschijnsel ontstaat als je enige tijd naar een helder verlicht voorwerp tegen een donkere achtergrond hebt gekeken. Als je de ogen sluit, zie je als nabeeld een donker voorwerp tegen een lichte achtergrond verschijnen.

Deze kleuren verdwijnen weer, je kunt ze niet fotograferen en toch nemen we ze waar. Het zijn kleuren die ontstaan in onszelf.

Fysische kleuren

Fysische kleuren zijn kleuren die zich buiten onszelf bevinden. Ze komen tevoorschijn door bepaalde processen in de natuur (bijvoorbeeld bij het ontstaan van de regenboog) of als we door

middel van instrumenten proeven doen met licht (bijvoorbeeld de breking van het licht door een prisma).

Figuur 2 De regenboog

Kenmerkend is dat deze kleuren weer verdwijnen op het moment dat het natuurlijke proces of de proef ophoudt. Fysisch is een ander woord voor natuurkundig.

Chemische kleuren

Chemische kleuren zijn kleuren die een meer of mindere mate van duurzaamheid hebben. We kunnen ze verbinden met voorwerpen, bijvoorbeeld aan de buitenzijde of door en door.

Chemische kleuren worden gevormd door stoffen. Deze zijn onder te verdelen in twee soorten. Pigmenten zijn deeltjes die onoplosbaar zijn in een vloeistof. Ze worden veel gebruikt in bijvoorbeeld in de verfindustrie.

Kleurstoffen zijn deeltjes die oplosbaar zijn in een vloeistof. Ze worden veel gebruikt in bijvoorbeeld de textielindustrie.

Figuur 3 Pigmenten

Chemische verbindingen bepalen de kleurtoon, de lichtheid, de lichtbestendigheid, etcetera.

Esthetiek

Bij esthetiek gaat het in het algemeen om schoonheid, om aantrekkelijkheid. Dit is een heel subjectief begrip. In dit boek wordt ingegaan op de objectieve wetten van de kleurgeving: ordening van kleuren, kleurklanken, harmonie en kleurcontrasten. Dit zijn de werktuigen die de kleuradviseur ter beschikking staan. Deze wetten helpen om het subjectieve van kleur meer objectief te maken.

Medische aspecten van kleur

De mens wordt gekenmerkt door drie verschillende activiteiten: hij voert handelingen uit, hij voelt iets (heeft emoties) en hij denkt. Zo oefent kleur invloed uit op drie verschillende gebieden: **fysiologie,**

psychologie en **neuro-fysiologie**. Hieronder zullen we deze drie gebieden verder behandelen.

Fysiologie

De fysiologische processen in ons lichaam spelen een rol bij de handelingen die we verrichten. Denk bijvoorbeeld aan het dag-nachtritme. Onze lichamelijke biologische klok wordt grotendeels gestuurd door de kleur van het licht dat we waarnemen. De kleur van het licht is onder andere bepalend voor de aanmaak van het hormoon melatonine, een stof in het lichaam die ervoor zorgt dat we kunnen slapen.

Op sommige momenten is onze spierkracht groter, dan weer is de tijd beter om denkwerk te verrichten. Hierdoor kunnen we op verschillende momenten van de dag en de nacht verschillende handelingen beter of juist minder goed uitvoeren.

Psychologie

Bekend is de slogan: “Kleur is emotie”. Ieder mens beleeft bepaalde gevoelens wanneer hij kleur waarneemt. De gevoelens bij een bepaalde kleur kunnen verschillend zijn van cultuur tot cultuur, van land tot land, en zeker ook van mens tot mens. Het verschil in beleving van deze emoties wordt mede bepaald door dat wat een mens eerder in zijn leven heeft meegemaakt met betrekking tot deze kleur.

Ook opvoeding, opleiding, geslacht, leeftijd etcetera kunnen oorzaak zijn voor de verschillen. Een spannende vraag is of kleurbeleving altijd subjectief is. Met name bij het maken van kleurontwerpen is deze vraag van belang. Een opdrachtgever zal niet in de eerste plaats geïnteresseerd zijn in de subjectieve kleurbeleving/oplossingen van zijn adviseur, maar wil het juiste antwoord op de door hem gestelde vraag.

Neuro-fysiologie

De neurofysiologie (of zenuwfysiologie) onderzoekt werking en functies van het zenuwstelsel. Om te denken maakt de mens

gebruik van zijn hersenen. Het zenuwstelsel en het brein is zeer gecompliceerd. Ontelbare verbindingen en elektrochemische processen zijn tegelijkertijd actief. Ook bij dit denken speelt kleurwaarneming een grote rol. Al ver terug in de oudheid wist de mens wanneer hij de bessen kon plukken voor zijn voeding. De kleur vertelde hem of ze rijp waren of niet. De kleuren van de natuur vertelden hem over de seizoenen. De kleur van de lucht vertelde of er bedreigend weer aan kwam.

Figuur 4 Blauw licht remt de aanmaak van melatonine

In de moderne maatschappij communiceren we voortdurend met behulp van kleur. De logo's van verschillende firma's met kenmerkende kleuren schreeuwen ons tegemoet. Ook het rood van een stoplicht is eenduidig. Bij een voetbalwedstrijd van het Nederlands elftal lopen duizenden fans in het Oranje waarmee ze zich (tenminste kortstondig) identificeren.

De moeilijkheid bij het medische aspect van kleur is dat al deze invloeden tegelijkertijd door elkaar heen lopen. Daarom is het in een alledaagse situatie (dus niet in een laboratoriumsituatie) niet te onderscheiden wat oorzaak en wat gevolg is.

Tegenwoordig kennen we ook de term "**Healing Environment**". Dit is een zintuiglijk optimale omgeving die ons welbevinden op bovenstaande gebieden en onze genezing optimaal stimuleert. Kleur speelt daarin een belangrijke rol. In dit keuzedeel gaan we niet uitgebreid in op de medische werking van kleur. Die wordt behandeld in vervolgopleidingen.

Commercie

Kleur wordt veelvuldig ingezet voor commerciële doeleinden. Kleurige advertenties vallen meer op en worden beter onthouden dan zwart-wit reclame. Aandacht vragen, interesse opwekken, de wens iets te hebben en vervolgens het kopen van een product wordt gestimuleerd door passende kleurgeving. Bewust en vooral onbewust wordt de potentiële koper zo beïnvloed. Te veel kleur is verwarrend, te weinig kleur niet overtuigend en de verkeerde kleuren roepen afkeer op. Afhankelijk van het product, de doelgroep en de boodschap die men wil communiceren, wordt naar de juiste oplossing gezocht.

Techniek

Een ander gezichtspunt betreft het technische aspect van kleur. Hoe maken we een kleur, hoe beoordelen we kleur, wat zijn kleurverschillen, hoe groot zijn toleranties voordat we een product afkeuren op kleurkwaliteit. Hierbij horen dan ook thema's als kleurmeting en instrumentatie.

Figuur 5 Met kleurmeters kunnen we kleur eenvoudig omzetten in getallen

In het hoofdstuk 15 *Het beoordelen van kleuren* gaan we in op het beoordelen en meten van kleuren.

Samenvatting Leerblok “Inleiding in de kleurenleer”

Kleur is een vormmiddel en staat als zodanig centraal in dit boek. Je zult veel oefeningen en kleurenstudies doen. Hierdoor krijg je vaardigheid en gevoel voor kleur.

Kleur is verankerd in onze maatschappij. Sectoren waar kleur een belangrijke rol speelt zijn:

- Foodsector
- Textielsector
- Cosmetica-sector
- Bouwindustrie
- Grafische industrie
- Elektronica-industrie
- Verpakkingsindustrie
- Mode
- Kunst
- Decoratie.

Naast de bovengenoemde bedrijven zijn er ook universiteiten en verenigingen en stichtingen. In Nederland kennen we de stichtingen Beroepsorganisatie voor Kleurdeskundigen en de stichting Kleurenvisie. Internationaal zijn belangrijke organisaties:

- ISCC
- IAC
- Colour Marketing Group.

Kleur is een elementair natuurverschijnsel. Het is overal aanwezig en speelt een grote rol bij de communicatie. Kleur kleurt het bestaan van de mens. Kleur is verweven met de natuur, de mens en de maatschappij.

Je kunt op verschillende manieren naar kleur kijken. Dit noemen we de aspecten van kleur:

- fysiologische kleuren
- fysische kleuren
- chemische kleuren
- esthetiek
- medische aspecten
- fysiologie
- psychologie
- neurofysiologie
- commercie
- techniek.